

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційну роботу Лемеги Надії Михайлівни

«ГЕНЕТИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДЕГРАДАЦІЇ ҐРУНТІВ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
географічних наук за спеціальністю 11.00.05 - біогеографія та географія
ґрунтів

1. Актуальність теми дослідження

Дисертація Лемеги Н. М. являє собою сучасне дослідження, присвячене важливій та актуальній в науковому та прикладному відношеннях темі деградації ґрунтів, що потребує постійного пошуку нових механізмів її регулювання.

Актуальність теми в науковому відношенні зумовлена необхідністю встановлення генетико-географічних особливостей деградації ґрунтів, оскільки тривале господарське використання змінює природні ґрунтові процеси та сприяє формуванню агроґрунтів, в яких деградація набуває інтенсивнішого характеру. Окрім ґрунтів ріллі, деградують і ґрунти природних екосистем через надмірні і часто хижацькі вирубки лісів, змінюються гігроморфні ґрунти і болотні екосистеми Малого Полісся, Надсяння, Передкарпаття через осушення, що гостро проявляється в останні роки у зв'язку з глобальним потеплінням. Деградують особливо цінні ґрунти зони широколистяних лісів Львівської області через домінуючий прояв водноерозійних процесів.

Комплексне дослідження генетико-географічних особливостей деградації ґрунтів Львівської області розширює теоретичні і прикладні основи, дає змогу встановити причини і наслідки цього негативного явища, об'єктивно оцінити сучасний агроєкологічний стан ґрунтів, актуалізує увагу на необхідність запровадження невідкладних заходів щодо охорони і збалансованого використання ґрунтів.

Актуальність дисертаційного дослідження також визначена його зв'язком із «Загальнодержавною програмою використання та охорони земель на період до 2022 року»; кафедральними держбюджетними тематиками: «Проблеми

генези, географії і класифікації ґрунтів Західного регіону України» (1010U001424), «Структурно-функціональні властивості ґрунтів Західного регіону України» (0111U008007); «Теоретико-методологічні основи ґрунтово-географічного районування» (0114U000869).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень дисертації, висновків і рекомендацій

Обґрунтованість результатів дисертації зумовлена її грамотно побудованою методологією, значним обсягом зібраних Н. М. Лемегою фактичних даних, ретельно підібраним комплексом методів аналітичного дослідження ґрунтів.

Методологічна складова обґрунтованості результатів дисертації забезпечується тим, що її автором опрацьовані численні літературні джерела з проблематики генези, діагностики, ґрунтоутворних та деградаційних процесів ґрунтів Львівської області та суміжних територій. Показово, що при розгляді стану вивченості більшості методологічних питань дисертації, її автор з достатньою глибиною та критичністю підходить до їхнього аналізу. Такий підхід дав Н. М. Лемезі змогу обґрунтувати власні підходи та методи вивчення питань, пов'язаних з генетичною сутністю деградаційних процесів.

Обґрунтованості положень, висновків та рекомендацій, що містяться в дисертації, сприяють ретельні емпіричні дослідження. Автором зібрано та лабораторно опрацьовано значний фактичний матеріал, щодо морфології та низки ґрунтових властивостей і процесів ґрунтів Львівської області із ретельним підбором методів їхнього аналізу. Результати цих досліджень наведені в табличному та різноманітному графічному вигляді, що дає можливість переконатись в обґрунтованості сформульованих у дисертації положень і висновків.

Таким чином, є підстави вважати результати, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації Н. М. Лемєги, належно обґрунтованими в методологічному, методичному та фактологічному відношеннях.

3. Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Загальна наукова новизна дисертації полягає у теоретико-методологічному та фактологічному обґрунтуванні генетико-географічних особливостей деградації ґрунтів Львівської області із детальним просторовим представленням, на основі якого розроблено ґрунтово-деградаційне районування та запропоновано конкретні заходи щодо сповільнення темпів деградації.

Автором вперше проведено комплексне дослідження генетико-географічних особливостей деградації ґрунтів Львівської області та встановлено діагностичні ознаки типів і видів деградації ґрунтів. На основі розробленого ґрунтово-деградаційного районування Львівської області, виділено відповідні таксономічні рівні.

Особливої уваги заслуговує детальне висвітлення морфологічної трансформації ґрунтів через деградаційні процеси шляхом порівняння потужностей генетичних горизонтів та окремих морфологічних ознак між еродованими ґрунтами та їх природними відмінами. Отримані результати піддавались загальноприйнятій методології статистичної обробки.

Достовірність представлених результатів не викликає сумнівів, оскільки:

1. результати досліджень отримано на основі логічно побудованої методології;
2. застосовано сучасні методи отримання та опрацювання емпіричної інформації;
3. проведено грамотний та глибокий аналіз літературних, картографічних та інших джерел з питань, що досліджуються в роботі;
4. ідейні положення досліджень не заперечують існуючі наукові здобутки і є цілісною обґрунтованою працею.

Таким чином, результати, одержані в дисертаційній роботі Н. М. Лемеги, є достовірними і відзначаються науковою новизною, що має актуальне практичне значення.

4. Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання

Теоретична значущість дисертації полягає у розвитку автором методологічних засад дослідження деградації ґрунтів та встановленні ключових діагностичних ознак деградованих ґрунтів Львівської області.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розширенні та доповненні теоретичних і методологічних основ дослідження деградації ґрунтів. Одержані результати запропоновано для оптимізації сільськогосподарського та природоохоронного використання ґрунтів, комплексної екологічної оцінки ґрунтів Львівської області. Результати досліджень запропоновано використовувати для вдосконалення методики ґрунтово-деградаційного районування території України, вивчення динаміки деградаційних процесів з метою моніторингу ґрунтів, проведення бонітетної, грошової і ґрунтово-екологічної оцінки.

Разом з цим, дане дослідження має комплексне значення, зокрема в контексті подальших досліджень, щодо розвитку ґрунтового покриву Львівської області та його впливу на функціонування локальних ландшафтів. Результати досліджень можуть бути використані для вдосконалення методики ґрунтово-деградаційного районування території України, вивчення динаміки деградаційних процесів з метою моніторингу ґрунтів, проведення бонітетної, грошової і ґрунтово-екологічної оцінки. Результати досліджень є вагомим внеском у розвиток практичних і теоретичних положень як загального, так і регіонального ґрунтознавства.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

За результатами досліджень дисертаційної роботи опубліковано 13 наукових праць, з яких 7 у фахових наукових виданнях, рекомендованих ДАК Міністерства освіти і науки України, та 1 – у закордонному науковому виданні.

Обсяг і зміст опублікованих праць Н. М. Лемеги свідчать, що вони з достатньою повнотою розкривають результати дисертаційних досліджень.

6. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз тексту дисертації, а також публікацій автора за темою дисертації, свідчить про відсутність ознак порушення автором вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і опублікованих статтях автора наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації.

В дисертаційній роботі Н. М. Лемеги не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

7. Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

Порівняльний аналіз анотації та основних результатів тексту дисертаційного дослідження Н. М. Лемеги, засвідчує їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка була б відсутньою в дисертації. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог, встановлених МОН України.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Складність і багатонаправленість питань, вирішенню яких присвячена дисертація, а також авторські підходи до просторового вивчення та характеристики деградаційних процесів, зумовлюють те, що окремі положення роботи викликають дискусію. Зокрема:

1. В роботі зазначено, що за еталон приймали потужності гумусових горизонтів плакорних нееродованих ґрунтів, зайнятих під ріллею, проте це не виключає той факт, що такі ґрунти могли також мати змінені морфологічні, фізичні та фізико-хімічні властивості при достатніх потужностях генетичних

горизонтів. Тому, можливо доцільно було включити порівняння із цілиними ділянками досліджуваних ґрунтів.

2. При дослідженні генетико-географічних особливостей деградації ґрунтів, основна увага зосереджена лише на верхніх генетичних горизонтах, що цілком достатньо для моніторингу ґрунтів, залучених у сільськогосподарське використання. Проте для комплексного відображення існуючих генетичних змін досліджуваних ґрунтів, варто було б вибірково охопити й нижні ґрунтові горизонти, адже це дає змогу розширити уявлення про внутрішньоґрунтові процеси та визначити їхній «запас стійкості» щодо подальшої деградації.

3. Представлена схема ґрунтово-деградаційного районування Львівської області співпадає зі схемою ґрунтово-географічного районування Львівської області (С. Позняк, І. Папіш та ін., 2019). І тому це викликає запитання, чи не існувало відмінностей в ґрунтово-деградаційному поділі території від загального ґрунтово-географічного? Окрім того під картосхемою не вказане авторство роботи.

4. В дисертації мала кількість картографічного матеріалу, що ускладнює просторове орієнтування при аналізі представлених результатів досліджень.

5. В окремих частинах дисертації та автореферату наявна значна кількість граматичних помилок (ст. 2, 3, 18 тощо).

Наведені приклади свідчать, що вони мають дискусійний характер й вказують на новизну та оригінальність дисертації, а зроблені зауваження мають частковий або рекомендаційний характер і не зменшують наукової і практичної цінності отриманих здобувачем результатів.

9. Загальний висновок та оцінка дисертації

Враховуючи вищезазначене, дисертаційна робота Лемєги Надії Михайлівни на тему «Генетико-географічні особливості деградації ґрунтів Львівської області» є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові достовірні наукові результати, що дозволяють вирішити низку сучасних проблем пов'язаних із деградацією ґрунтів і ґрунтового покриву Львівської області та мають вагомим теоретичне і практичне значення.

Дисертаційна робота Лемеги Надії Михайлівни на тему «Генетико-географічні особливості деградації ґрунтів Львівської області» відповідає вимогам ДАК ВК України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата наук, а її автор, Лемега Надія Михайлівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата географічних наук за спеціальністю 11.00.05 – біогеографія та географія ґрунтів.

Офіційний опонент

кандидат географічних наук,
старший викладач кафедри географії та
методики її викладання
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

В. В. Гарбар

Вчений секретар
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Н. Д. Коваленко

Підпис засвідчую В. Гарбар
(прізвище)
Начальник відділу кадрів
Маш І.І.Оліник
(підпис)

Підпис засвідчую Н. Коваленко
(прізвище)
Начальник відділу кадрів
Маш І.І.Оліник
(підпис)